

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

WELL PLAYED

Mimiikka ja eleet koreografisen prosessin työkaluina

TEKIJÄ: Natalia Oksanen

Koulutusala Kulttuuriala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Tanssinopettajan koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Natalia Oksanen			
Työn nimi Well Played – Mimiikka ja eleet koreografisen prosessin työkaluina			
Päiväys	29.04.2020	Sivumäärä/Liitteet	38/2
Ohjaaja Terhi Kuokkanen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Savonia-ammattikorkeakoulu, Itäinen tanssin aluekeskus			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Well Played -tanssiteos on Natalia Oksasen taiteellinen opinnäytetyö, joka sai ensi-iltansa Instagram-livelähetyksenä Lähtölaukaus 2020-tanssifestivaalilla Kuopiossa 13.3.2020. Opinnäytetyö käsittelee sovinnaisuuden, epäsovinnaisuuden ja erilaisten normien ilmentymiä yhteiskunnassa ja tutkii mimiikan ja elekielen hyödyntämistä koreografiassa. Taiteellisen opinnäytetyön päämääränä oli laajentaa koreografista osaamista eri työskentelymenetelmien kautta sekä syventää taiteellista ja pedagogista osaamista.</p> <p>Well Played on tanssiteos suoritusyhteiskunnan luomista ahtaista rooleista ja paineista suoriutua moitteettomasti etikettiviidakossa. Teos tuo esiin yksilön kokeman ristiriidan sovinnaisuuden vaatimuksen ja yksilöllisyyden välillä. Teos on syntynyt yhteistyössä työryhmän kanssa, johon kuului tanssija-koreografina toimineen kirjoittajan lisäksi neljä tanssijaa Savonia-ammattikorkeakoulusta.</p> <p>Kirjallisessa raportissa avataan tarkemmin taiteellisen opinnäytetyön teemoja, niiden taustoja ja harjoitusprosessin kulkua kohti valmista teosta. Teosprosessissa hyödynnettiin erilaisia koreografisia työskentelytapoja ja tanssijoilla oli teoksen rakentamisessa suuri rooli. Raportissa kerrotaan työskentelymenetelmistä, tanssijoiden osallisuudesta luomisprosessissa sekä prosessin herättämistä ajatuksista.</p> <p>Raportissa käsitellään taiteellista opinnäytetyötä myös koreografina ja prosessin ohjaajana kehittymisen näkökulmasta. Raportissa avataan prosessin aikana vastaan tulleita uusia tilanteita, haasteita ja onnistumisen hetkiä ja kerrotaan epätavallisen maailmantilanteen vaikutuksista esitystilanteeseen.</p>			
Avainsanat nykytanssi, tanssiteos, koreografia, mimiikka, eleet, yhteiskunta, rooli, etiketti			

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Dance Pedagogy			
Author(s) Natalia Oksanen			
Title of Thesis Well Played – Mime and gestures as a tool in a choreographic process			
Date	29.04.2020	Pages/Appendices	38/2
Supervisor Terhi Kuokkanen			
Client Organisation /Partners Savonia University of Applied Sciences, ITAK – Regional Dance Centre of Eastern Finland			
<p>Abstract</p> <p>Well Played is an artistic thesis by Natalia Oksanen which had its premiere in the dance festival "Lähtölaukaus 2020" 13.3.2020 as Instagram live-streaming. The thesis deals with the themes of conventionality, unconventionality and appearances of different kinds of norms in the society, and examines using mime and gestures in the choreography. The purpose of this artistic thesis was to expand choreographic skills by using different kind of working strategies and to deepen artistic and pedagogic knowledge.</p> <p>Well Played is a dance piece about the pressure to fit into narrow roles our society creates and to get flawlessly through life surrounded by a bunch of etiquettes. The dance piece brings out the cross-purpose of an individual dealing with the demand to behave conventionally but to remain still oneself. Well Played was created in a collaboration with the working group consisting of choreographer-writer herself and four other dancers from Savonia University of Applied Sciences.</p> <p>This written report takes a closer look at the themes and background behind them, and tells about the rehearsing process. In the process different kinds of choreographic working strategies were used and the dancers took a big part in constructing the dance piece. The report tells about the chosen choreographic tools and strategies, how the dancers were involved and what kind of thoughts arose during the process.</p> <p>This report examines the artistic thesis also from the aspects of the learning process of the choreographer and supervisor as well. The report presents the new situations, challenges and moments of success which appeared during the process and tells about how the performance was affected by the uncommon circumstances in the world.</p>			
<p>Keywords contemporary dance, dance piece, choreography, mime, gestures, society, role, etiquette</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	TYÖN AIHE JA TAITEELLISEN TYÖSKENTELYNI LÄHTÖKOHDAT	6
2.1	Aiheen valinta	6
2.2	Taiteellisen työskentelyn tavoitteet	7
2.3	Koreografiset työskentelytapani	8
2.4	Mimiikasta ja eleistä	9
3	PROSESSIN ALOITUS JA POHJATYÖ	11
3.1	Tanssijoiden valinta ja aikataulu	11
3.2	Pohjamateriaalin kerääminen ja teoksen teemat	11
3.3	Musiikkien etsiminen ja valinta	12
4	HARJOITUSPROSESSIN ETENEMINEN	14
4.1	Tammikuu 2020	14
4.2	Helmikuu 2020	17
4.3	Maaliskuun alku 2020	19
5	VALMIS TEOS	20
5.1	Teoksen rakenne ja kohtaukset	20
5.2	Valosuunnittelu	24
5.3	Puvustus	27
5.4	Well Played lavalla	29
6	LOPPUPOHDINTA	31
6.1	Tanssijoiden palaute	31
6.2	Teosprosessin merkitys minulle tekijänä	32
	LÄHTEET	35
	LIITE 1: KÄSIOHJELMA	36
	LIITE 2: PALAUTEKYSELY TANSSIJOILLE	38

1 JOHDANTO

Tässä taiteellisen opinnäytetyöni raportissa avaan ajatuksiani teosprosessin taustalla ja kerron harjoitusperiosta sekä Well Played -teoksen rakentumisesta kohti valmista kokonaisuutta. Avaan myös matkan varrella heränneitä ajatuksia ja pohdintoja koreografisesta työskentelystä sekä prosessin ohjaamisesta. Toimin prosessissa teoksen koreografina, työryhmän ohjaajana ja yhtenä tanssijoista.

Halusin tehdä taiteellisen opinnäytetyön, sillä näin siinä mahdollisuuden kehittyä monialaisesti ja päästä toteuttamaan ensimmäisen pidemmän tanssiteoksen ammattimaisissa puitteissa. Tärkeänä päämääränäni oli haastaa itseäni koreografisesti ja uskaltautua kokeilemaan itselleni uusia ja vieraita tapoja tehdä koreografiaa. Halusin oppia rakentamaan teosta hetkessä ja osallistaa ensi kertaa myös työryhmää ideointiin. Tilaisuus työskennellä pitkäjänteisesti osaavan työryhmän kanssa ja syventyä intensiivisesti teosprosessiin oli ehdottomasti hyödynnettävä.

Well Played sai ensiesityksensä 13.3.2020 Kuopiossa Sotkulla osana Lähtölaukaus 2020-tanssifestivaalia, joka tuotettiin yhteistyössä Itäisen tanssin aluekeskuksen kanssa. Maailmalla levinneen koronaepidemian takia esitys toteutettiin poikkeuksellisesti Instagram-livestreamauksena. Well Played käsittelee kriittisesti yhteiskunnan luomia paineita mahtua ahtaisiin muotteihin sekä suorituskeskeistä elämää opittuja normeja ja etikettejä noudattaen. Teoksen maailma sijoittuu työelämään ja kyseenalaistaa huumorin kautta työyhteisöjen hiekkalaatikkoleikkejä ja hierarkiaa. Well Played pohjautuu mimiikan ja elekielen hyödyntämiseen ja pelaa tarkalla kehollisella artikulaatiolla sekä kekseliäillä yksityiskohdilla. Teos rakentuu viidestä kohtauksesta, joista osa rakennettiin yhdessä tanssijoiden kanssa improvisaatiota ja liiketehtäviä hyödyntäen. Raportissa avaan tarkemmin käyttämiämme koreografisia työskentelymenetelmiä ja tanssijoiden roolia teoksen rakentumisessa.

2 TYÖN AIHE JA TAITEELLISEN TYÖSKENTELYNI LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kerron, kuinka päädyin teoksen aiheen valintaan ja avaan teoksen sisäisiä teemoja sekä työskentelytapojani. Lisäksi kerron motiiveistani taiteelliseen prosessiin sekä minulle tärkeistä lähtökohdista koreografiseen työhön.

2.1 Aiheen valinta

Ajatus ja idea tästä teoksesta syntyi vuotta ennen työryhmän kasaamista ja prosessin käynnistämistä. Olen aina ollut kiinnostunut ihmisyydestä ja ihmisen käyttäytymisestä eri tilanteissa, ja tarkkaillut paljon muiden toimintaa pistäen merkille säännönmukaisuuksia ja poikkeavuuksia. Jacques Lecoqin mukaan yhteiskunnan normit ohjaavat pitkälti käytöstämme ja taistelevat luonnollista ja spontaania käytöstä vastaan (Lecoq 2006, 19-20). Omasta näkökulmastani yhteiskunta pyörii pitkälti opittujen sääntöjen ja etikettien avulla, jotka ohjaavat ihmisen toimintaa haluttuun ja suositeltuun suuntaan. Kirjoitetut ja kirjoittamattomat säännöt luovat normiston, joka sanelee sopivat käyttäytymismallit eri tilanteissa ja jota noudattamalla saa yleisesti sosiaalista hyväksyntää. Kasvamme huomaamattamme normiston kautta yhteiskuntakelpoisiksi kansalaisiksi ja vältämme epäsovinnasta käytöstä väärissä tilanteissa.

Ajatus aiheen viemisestä taiteelliseen muotoon sai kipinän, kun heräsin tarkkailemaan ja pohtimaan, kuinka paljon noudattamme ylhäältä tulevaa normistoa ja kirjoittamattomia sääntöjä niitä tiedostamatta tai kyseenalaistamatta. Aloin pohtia, mistä monet toimintamallit ja etiketit ovat saaneet alkunsa ja miksi toimimme eri tilanteissa kuten toimimme. Olemme esimerkiksi oppineet ja tottuneet aplodeeraamaan esityksen päätteeksi ja esiintyjäjoukon kumarrus tapahtuu aina lähes identtisenä toimituksena riippumatta esityksen luonteesta ja paikasta. Taputamme tottuneesti, vaikka emme olisi nauttineet estyksestä, sillä yleinen normisto ja opittu käyttäytymismalli ohjaavat siihen. Olisi myös sosiaalisesti paheksuttavaa toimia toisin, ja laumasieluna ihminen haluaa yleensä toimia yleisesti hyväksyttävällä tavalla. Samankaltaiset toimitukset toteutuvat lukuisissa sosiaalisissa tilanteissa ilman, että kiinnitämme asiaan huomiota.

Toteutamme myös erilaisia rooleja toimiessamme erilaisissa yhteisöissä, mikä oli minusta kiinnostavaa materiaalia tanssiteosta ajatellen. Persoonamme taipuu eri tilanteissa hyvin monipuolisesti ja samalla eri puolet meistä pääsevät pulpahtelemaan esiin. Toimimme esimerkiksi työpaikalla todennäköisesti hyvin erilailla kuin kotona tai ystäviemme seurassa, sillä jokainen yhteisö luo omat sosiaaliset sääntönsä ja norminsa. Toimimme eri rooleissa osittain tiedostamatta, mutta toisaalta koen, että teemme myös tietoisia valintoja rakentaa omaa olemistamme ja fyysistä olemustamme tietynlaiseksi. Esimerkiksi sosiaalinen media tuntuu tyrkyttävän tietynlaista ihanneihmisen mallia, mikä johtaa paineisiin olla tietynlainen; käyttäytyä tietyllä tavalla ja olla tietyn näköinen tai kokoinen. Myös tanssialalla kehoihimme kohdistuu ulkoisia paineita ja vaatimuksia, jotka vaikuttavat työllistymiseen ja hyväksyntään muiden tahoilta. Kuka saa olla esillä ja millä tavoin?

Olen aina inspiroitunut epäsovinnaisesta ja tavallisesta poikkeavasta käytöksestä ja miettinyt, miten tavalliset arkipäiväiset tilanteet muuttuisivat, kun sosiaaliset normit ja pakotteet poistuisivat ja jokainen käyttäytyisi täysin estottomasti. Mitä kaikkea persoonastamme näkyisi, ja mitä kaikkea absurdia ja kummallista voisi tapahtua? Millaista liikemateriaalia ja ilmaisua kaikki tämä voisi synnyttää? Entä minkälaisia hahmoja sovinnainen tai epäsovinnainen käytös voisi luoda liikkeen ja toiminnan kautta? Näin näissä pohdinnoissani kiinnostavan alustan lähteä työstämään ensimmäistä pidempää tanssiteosta ajatuksistani kohti konkretiaa. Avaan teokseen prosessin edetessä valikoituneita teemoja tarkemmin kappaleessa 3.

2.2 Taiteellisen työskentelyn tavoitteet

Taiteellisen opinnäytetyön tekeminen tuntui alusta asti itsestäänselvältä ratkaisulta, sillä se tarjosi tilaisuuden kokeilla ensi kertaa pidemmän koreografian valmistamista lähes ammattimaisissa olosuhteissa. Minulla on aiempaa kokemusta koreografina toimimisesta vain lyhyemmistä teoksista, joten mahdollisuus työskennellä ammattimaisesti taitavien tanssijoiden kanssa turvallisesti koulun tarjoamissa puitteissa oli ehdottomasti hyödynnettävä. Taiteellinen opinnäytetyö oli hyvä tilaisuus tutkia omaa kompetenssiään laajemman prosessin ohjaajana sekä kehittyä niin koreografina kuin pedagoginakin.

Olen sekä tanssillisesti että koreografisesti kiinnostunut fyysisestä kehoa kokonaisvaltaisesti hyödyntävästä tanssista, jossa liike saa itseoikeutetusti pääosan. Vahva visuaalisuus liikkeessä on minulle erityisen tärkeää, ja olen loputtoman kiinnostunut muodoista ja pienistä yksityiskohdista, jotka toimivat minulle välineinä luoda tietynlainen maailma teoksen sisälle. Olen myös viime vuosina kiinnostunut yhä enenevässä määrin hahmoista ja niiden kehittelystä, sekä mimiikan hyödyntämisestä tanssiteoksen sisällä. Kiinnostus hahmoihin ja mimiikan kokeilemiseen ohjasi tämän teoksen luomista alusta asti, ja se oli myös uusi haaste ja aluevaltaus koreografina toimimisessa. Halusin myös tutkia, miten uudenlainen kerronnallisempi ja mimiikkaa hyödyntävä lähestymistapa koreografian tekemiseen vaikuttaisi teoksen dramaturgian rakentumiseen.

Mimiikan hyödyntämisen ja sen synnyttämien koreografisten ja dramaturgisten mahdollisuuksien tutkimisen lisäksi tavoitteinani oli haastaa itseäni prosessissa uuden äärelle niin teoksen materiaalin luomisen metodeissa kuin koreografian roolissa toimimisessa.

2.3 Koreografiset työskentelytapani

Minulle on hyvin ominaista tehdä koreografiaa luomalla liikemateriaalia ensin yksin salissa ja opettamalla sitä eteenpäin tanssijoille vasta pitkän kehittelyn jälkeen. Lähdän yleensä liikkeelle jonkin vision pohjalta, mielessäni visuaalinen kuva tavoitellusta liikekielestä. Well Played -teoksen prosessin alussa minulla oli melko kirkas käsitys siitä, miltä haluaisin teoksen visuaalisesti näyttävän ja minkälaista liikemateriaalia kohtaukset vaatisivat. Tässä prosessissa ajauduin kuitenkin kokeilemaan myös itselleni vierailta tuntuvia menetelmiä, sillä teoksen luonne tuntui vaativan vaihtelevia lähestymistapoja.

Prosessin alussa näin mielessäni joukon hahmoja, joita halusin esitellä sekä toisistaan poikkeavina yksilöinä että tiettyyn rooliin pakotettuna. Tämän idean toteuttamiseen tarvitsin tanssijoideni apua, sillä koin, että hahmoista olisi tullut liian homogeenisiä, jos olisin luonut kaiken liikemateriaalin itse. Itse koreografoimani materiaalin rinnalla haastoin prosessin aikana tanssijoita luomaan liikemateriaalia erilaisten liiketehtävien ja improvisaation kautta mimiikkaa hyödyntäen, mikä oli itselleni uusi tapa toimia. Lisäksi hyödynsin elementtejä avoimen prosessin menelmästä teoksen joissakin kohtauksissa.

Avoin prosessi osana koreografian tekemistä

Soile Hämäläisen mukaan avoimen prosessin luonne pohjautuu prosessorientoituneeseen koreografian rakentamisen ja opettamisen malliin, joka painottaa luovan työskentelyprosessin merkitystä taiteellisen tuotoksen ohella. Prosessorientoineessa koreografian tekemisen mallissa hyödynnetään vahvasti improvisaatiota ja liikekokeilua ja pyrkimyksenä on kehittää tekijän kykyä tarkastella ja arvioida omaa luovaa työprosessiaan sekä sen pohjalta syntyvää liikemateriaalia. Tavoitteena on, että työskentelyn seurauksena tanssi löytää lopullisen muotonsa itse ilman koreografin tietoisia valintoja. (Hämäläinen 1999, 94-95) Mielestäni tällainen työskentely vaatii sen, että koreografi uskaltaa ottaa riskin luopumalla liiasta suunnitelmallisuudesta ja antaa prosessille aikaa muotoutua improvisaation ja kokeilemisen myötä syntyneiden havaintojen kautta.

Vaikka perinteisen koreografian tekemisen tavan rinnalla joidenkin kohtausten rakentaminen muistutti pitkälti Hämäläisen kuvaileman avoimen prosessin piirteitä, säilytin menetelmän luonteesta poiketen kuitenkin aina koreografin roolini ja asetin toiminnalle selkeät raamit ja draamalliset tavoitteet. Koen hyödyntäneeni tässä prosessissa aiempaa monipuolisemmin erilaisia koreografisia keinoja ja astuneeni samalla vieraalle ja kiinnostavalle maaperälle.

2.4 Mimiikasta ja eleistä

Mimiikka ymmärretään usein sanattomana imitaationa, eräänlaisena teatterillisena merkkikielenä, joka korvaa sanat erilaisina eleinä. Sana miimi liittyy imitaation ilmiöön: Koska miimikoiminen tarkoittaa käytännössä jonkin toimijan tai toiminnon imitoimista, on miimikoitavan asian tai kohteen oltava ennestään olemassa ja tunnistettavissa. (Lecoq 2006, 68.) Tanssiteen kannalta mimiikka ja eleiden hyödyntäminen on mielenkiintoinen alue, sillä olemme tottuneet työskentelemään kehollisuuden ja sen mahdollisuuksien parissa: liike itsessään sisältää paljon eleitä ja viittauksia, ja toimii siten sanattoman viestinnän välineenä. Liikkeen, kehollisuuden ja elehtimisen kautta voimme halutessamme kertoa lavalla täysin seurattavissa olevaa tarinaa lausumatta sanaakaan. Mimiikan ja eleiden hyödyntäminen tanssiteoksen osana voi tuoda mielestäni kiinnostavan ja vielä syvemmän tason teoksen hahmoihin ja heidän toimintaansa.

Eleet ovat tärkeä osa kommunikointia

Me kaikki ilmaisemme luontaisesti itseämme sekä tietoisesti että tiedostamatta eleiden ja elehtimisen kautta. Voisi sanoa, että eleiden kautta tunteidemme ilmaiseminen on toinen luontomme. Lecoq toteaaakin osuvasti: "Human beings think with their whole bodies; they are made up of complexes of gestures and reality is in them, without them, despite them".

Lecoqin mukaan ihminen siis ajattelee koko kehollaan ja ihmisyyys rakentuu monimutkaiselle elekielille. Käytämme eleitä osana sosiaalista käyttäytymistä ja ilmaisemme myös tunnetilojamme eleiden kautta; hymyilemme kohteliaasti tavatessamme uuden ihmisen ja vastaavasti saatamme naputtaa hermostuneesti jalalla lattiaa ollessamme vihaisia. (Lecoq 2006, 4,7.)

Eleet voidaan jakaa karkeasti kolmeen luokkaan; gestures of action, gestures of expression, tai gestures of demonstration: eli fyysisen toiminnan, ilmaisullisuuden ja demonstroimisen eleisiin. Yksinkertaistettuna toiminnan eleet tarkoittavat fyysistä toimintaa, kuten esimerkiksi vetämistä tai työntämistä, kääntämistä tai avaamista. Ilmaisulliset eleet esimerkiksi kasvoilla, käsillä tai koko keholla sen sijaan edustavat ihmisen tunteellista puolta, ja voivat paljastaa ihmisen persoonallisuuden piirteitä tai satunnaisia käyttäytymismalleja eri tilanteissa. Eleet paljastavat usein myös todelliset tunteemme: puheemme ja toimintamme saattaa toisinaan olla keskenään ristiriidassa, jolloin tiedostamattomat eleet paljastavat meidät. Demonsroivat eleet sen sijaan keskittyvät usein käsiin ja ne yhdistyvät usein arkielämässämme puheeseen ja tiettyjen asioiden korostamiseen. (Lecoq, 9-20.) Viestinnällisestä ja ilmaisullisesta näkökulmasta olennaisen tärkeää eleiden tulkitsemisessa on niiden tunnistettavuus ja mahdollisuus linkittää ne osaksi yhteisöllistä ja kulttuurista toimintaa (Lehikoinen 2014, 97).

Eleiden hyödyntäminen osana koreografiaa

Tanssin ja koreografian kannalta kiinnostavaa on tutkia, minkälaista vuorovaikutusta käytetyt eleet luovat tai korostavat, sillä eleet viestivät yksilön temperamentista ja suhteesta muihin. Lehikoinen

(2014. 96-97) viittaa tekstissään La Barren liikeanalyysiin, jonka mukaan ihmisen asentoja ja eleitä seuraamalla voidaan tehdä useita yksilön temperamenttiin tai sosiaalisiin suhteisiin liittyviä havaintoja:

La Barren mukaan olennaista onkin tarkastella yksilön liikerepertuaaria ja eleiden esittämisen tapaa suhteessa ympäröivään muuhun toimintaan ja ryhmädynamiikkaan, koska monet merkitykset kehollisessa viestinnässä rakentuvat nimenomaan yksilön ja ympäristön väliselle vuorovaikutukselle.

Keholliset eleet ja asennot voivat siis kertoa yksilön suhtautumisesta tilanteisiin tai antaa viittauksia ihmisten välisestä ryhmädynamiikasta ja heidän keskinäisistä suhteistaan (Lehikoinen 2014, 96-97).

Kaiken tämän hyödyntämisessä piilee mielestäni kiinnostavia mahdollisuuksia tanssin tekemisen näkökulmasta. Eleet ja asennot mimiikan rinnalla toimivat tärkeinä välineinä ihmisten välisten suhteiden ja vuorovaikutuksen välittämisessä katsojalle, ja luovat myös helposti erilaisia karaktereitä ja hahmoja, joiden kautta tanssiteoksen maailma voi alkaa hahmottua.

Opinnäytetyössäni halusin lähteä tutkimaan mimiikan ja eleiden hyödyntämistä käytännössä omista taiteellisista lähtökohdistani ja kiinnostuksen kohteistani käsin.

3 PROSESSIN ALOITUS JA POHJATYÖ

Tässä kappaleessa kerron prosessin käynnistämisestä ja tarpeellisesta pohjatyöstä ennen yhteisen harjoitusprosessin aloittamista. Avaan myös tekemiäni valintoja sekä prosessin aikataulua.

3.1 Tanssijoiden valinta ja aikataulu

Olin tanssijoiden etsinnän kanssa ajoissa liikkeellä ja olin saanut kaksi tanssijaa kiinnitettyä vuotta aiemmin alkaessani suunnitella tulevaa teostani. Camilla Björklund ja Kia Immonen olivat tanssineet edellisessä teoksessani, ja tiesin yhteistyön toimivan heidän kanssaan saumattomasti. Olisin halunnut jatkaa myös muiden ennestään tuttujen tanssijoiden kanssa, mutta kiireiden ja omien opinnäytetöidensä takia muut joutuivat ymmärrettävästi jättäytymään pois. Jatkoisin tanssijoiden etsintää kesällä 2019 ja sainkin melko nopeasti toiset kaksi tanssijaa kiinnitettyä prosessiin. Halusin tanssijoiden olevan tietyn tyyppisiä liikkujia ja teknisesti taitavia, ja päädyin näistä syistä kysymään mukaan toisen vuosikurssin Mira Heiskasta ja Vilma Kärkkäistä.

Päädyin lopulta viiteen tanssijaan, mikä tuntui parhaalta lukumäärältä erilaisten kompositioiden rakentamisen kannalta. Tiedostaen koreografiset ja ohjaukselliset haasteet olin päättänyt tanssia teoksessa myös itse. Pieni työryhmä helpotti kahden eri vuosikurssin aikataulujen yhteensovittamista alkaessani rakentaa harjoitusaikataulua.

Tiesin yhteisen harjoitusperiodin olevan ajankäytöllisesti tiukka, joten aloitin teoksen liikemateriaalin kehittelyn jo päättöharjoitteluni sivussa Helsingissä marraskuussa 2019. Varsinaisen yhteisen harjoitusperiodin käynnistimme tammikuun 2020 toisella viikolla Kuopiossa Hermannin tanssisaleilla, josta eteenpäin harjoittelimme aina viikottain yhdeksän viikon ajan. Johtuen tanssijoideni töistä ja muista aikataulullisista rajoitteista oli harjoittelu jaksotettava tiiviisti viikonlopuille ja peräkkäisille päiville. Määrällisesti harjoituksia oli yhteensä 27 kappaletta ja kestoiltaan ne olivat 1,5h-3h. Jälkikäteen ajateltuna tällainen työskentelytahti mahdollisti työryhmälle kunnollisen syventymisen teoksen valmistamiseen ja antoi minulle samalla aikaa ja tilaa suunnitella tulevia harjoituksia alkuvuodesta.

3.2 Pohjamateriaalin kerääminen ja teoksen teemat

Aloitin opinnäytteeni teemojen parissa työskentelyn keväällä 2019 ollessani vaihto-oppilaana Oslo National Academy of Art:ssa. Kevään aikana valmistin opintoihin kuuluneen soolon *Keep Smiling*, joka oli samalla myös ensiaskeleeni kohti mimiikan tutkimista ja hyödyntämistä osana koreografiaa. Soolo inspiroitui vaihdon aikaisista absurdeista tapahtumista ja rakentui kuin itsestään hyvin kerronnalliseen muotoon, tarkkoja yksityiskohtia ja eleitä hyödyntäen. Toin sooloon ensi kertaa mukaan tunnetiloja ilmaisevia ilmeitä, mikä oli itselleni uusi elementti. Jo sooloa tehdessäni tiesin sisällyttäväni sen sellaisenaan tulevaan opinnäytetyöhöni. Koin, että vaihto-opiskelijan oletettiin

täyttävän roolinsa ja jaksavan ylläpitää hymynsä myös epämiellyttävissä olosuhteissa, mikä sopi mielestäni loistavasti tulevan teoksen teemoihin, joista yksi oli ahtaisiin muotteihin pakottautuminen.

Sooloprosessin jälkeen aloin kerätä aineistoa tulevan teokseni tueksi haastattelemalla läheisiäni heidän kokemuksistaan erikoisista kohtaamisista toisten ihmisten kanssa ja siitä, minkä he kokevat epäsovinnaisena käytöksenä. Saamissani vastauksissa korostuivat kokemukset toisten ihmisten tilanteeseen sopimattomasta käytöksestä, sekä piittaamattomuus normeista ja etiketin mukaisista käyttäytymissäännöistä. Yleisesti normista poikkeavuus, kuten esimerkiksi julkisella paikalla lauleskelu nähtiin vaihdellen joko piristävänä poikkeamana normaalista tai päinvastaisesti röhkeytenä ja itsekkyytenä. Esimerkiksi itsekkyydestä nousi klassinen tilanne, jossa juhliin osallistuja kasaa lautaselleen valtaosan yhteiseksi tarkoitetuista tarjoiluista. Näitä kokemuksia hyödynsin inspiraation lähteenä myöhemmin muun muassa teoksen pöytäkohtauksessa, jossa tavanomainen toimiston palaveri lähtee kummallisille raiteille osallistujien riisuutuessa kontrolloidun työminänsä rajoitteista.

Sooloprosessin sekä keräämiäni kokemusten myötä teoksen kantavat teemat alkoivat vahvistua. Tärkeimpinä esiin nousivat epäsovinnaisuus ja sovinnaisuus sekä ahtaat sosiaaliset roolit rinnastettuna yksilön sisäisen ja hieman vinksahaneen maailman esittelyyn. Alusta asti tiesin haluavani tuoda myös kehollisen mittailun, normaaliuden presentaation ja muottiin ahtautumisen osaksi teosta.

3.3 Musiikkien etsiminen ja valinta

Pitkän musiikkitaustani myötä musiikki on myös tanssitaiteessa minulle tärkeä elementti. Musiikista inspiroituminen luo mielikuvia ja ohjaa usein visioitani liikkeestä, mikä sysää prosessin yleensä käyntiin tehokkaasti. Musiikki luo aina tietynlaisen maailman ja tunnelman, joten musiikkivalinnoilla on mielestäni todella olennainen merkitys teoksen kannalta.

Aiempien kokemusteni pohjalta päädyin tämän prosessin kohdalla etsimään valmista musiikkia äänisuunnittelijan kanssa työskentelemisen sijaan. Vaikka yhteistyö äänisuunnittelijoiden kanssa onkin ollut aiemmin hedelmällistä ja opettavaista, koin etten olisi pystynyt keskittymään koreografian luomisen lisäksi äänimaailman suunnittelun ohjaamiseen prosessille varatussa tiukassa aikataulussa.

Syksyllä 2019 minulla oli valikoituneena aiemman sooloni musiikki ja samalta tekijältä löytynyt kappale, jonka valitsin teoksen toiseen kohtaukseen. Minulla oli kuitenkin jo syksyllä melko selvä kuva teokseen tulevista kohtauksista ja niihin tarvittavista tunnelmista, joten puuttuvien musiikkien etsiminen kävi lopulta yllättävän helposti. Halusin luoda kontrastia teoksen kohtausten ja tapahtumien välille, joten mukaan valikoitui mekaanista konemusiikkia ja vastapainoksi myös erilaista leikkimielisempää tunnelmaa luovaa musiikkia. Viimeiseen kohtaukseen valitsin pitkän harkinnan jälkeen hieman elokuvallista tunnelmaa henkivän kappaleen, joka tuki haluaamaani

surrealistista ja hieman vinksahantutta maailmaa. Kappale oli minulle hyvin poikkeava valinta, koska ääniraidalla oli myös puhetta, mutta puheen sisältö sopi täydellisesti selittämään kohtauksen tapahtumia.

Koen, että onnistuin kokoamaan teosta tukevan äänimaailman, jossa monipuolinen musiikki toimi liikkeen rinnalla tärkeänä tekijänä dramaturgian kuljettamisessa.

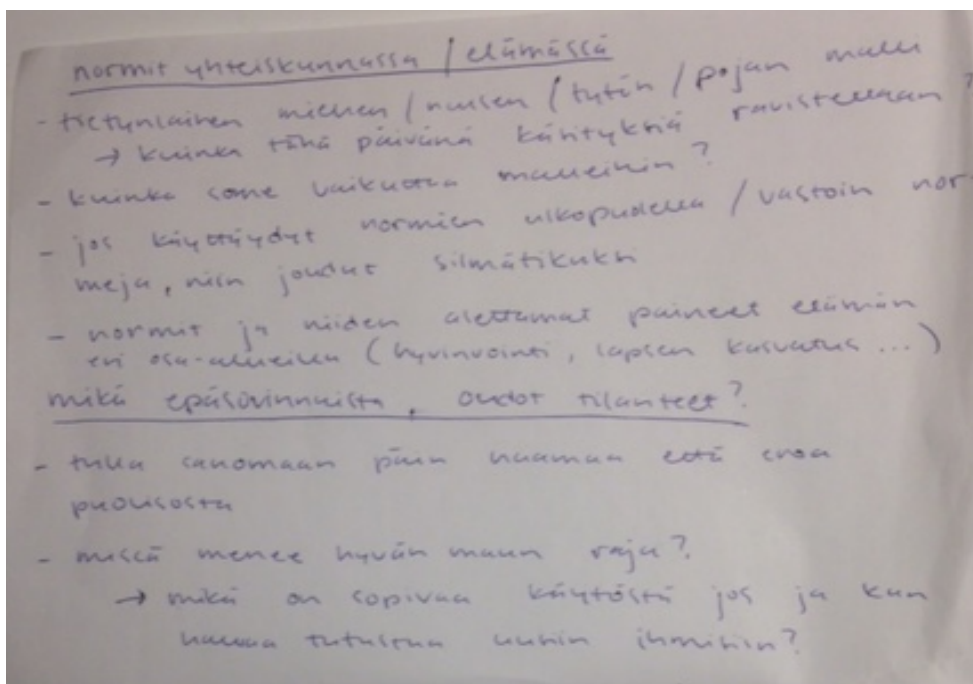
4 HARJOITUSPROSESSIN ETENEMINEN

Tässä luvussa kerron yhteisen harjoitusprosessin kulusta sekä yhteistyöstä tanssijoiden kanssa. Avaan myös ajatuksiani koreografin roolissa toimimisesta ja työskentelyn myötä heränneistä ajatuksista.

4.1 Tammikuu 2020

Kokoontuimme koko työryhmän kanssa ensi kerran tammikuun toisella viikolla Hermannin tanssisaleilla. Yhteisen harjoitusprosessin aloittaminen ja suuri vastuu jännittivät, ja stressasin jo etukäteen, osaisinko ottaa koreografin roolin ja ohjata näin laajaa prosessia luontevasti. En ollut avannut ennakkoon teoksen teemoja kaikille tanssijoille, joten ensimmäiset harjoitukset jännittivät – joutuisinhan jakamaan pitkään yksin hautomani ajatukset muille ja perustelemaan valintojani.

En tiennyt millaisia odotuksia tanssijoilla oli prosessin suhteen, mikä myös osaltaan loi painetta teoksen taustalla olevia ajatuksieni ja ideoideni avaamiselle. Esittelemäni teemat ja idea saivat kuitenkin innostuneen vastaanoton ja herättivät pohdintaa ja keskustelua. Harjoitusten alussa annoin tanssijoille myös kirjallisen tehtävän, jolla halusin kartoittaa lisää teemoista heränneitä ajatuksia ja tunnustella samalla liikuimmeko ajatuksellisesti samoilla linjoilla. Pyysin tanssijoita kirjoittamaan tajunnanvirtaa seuraavien kysymysten pohjalta: *Minkälaisia normeja tunnistat yhteiskunnassa ja elämässä? Minkälaisen käytöksen koet epäsovinnaisena tai normaalista poikkeavana? Entä onko sinulla omia kokemuksia oudoiksi kokemistasi sosiaalisista tilanteista?*

KUVA 1. Tanssijan pohdintaa aiheista kirjoitustehtävän pohjalta (Oksanen 2020)

Kukin lähestyi aihetta vaihtelevista näkökulmista, mutta päällimmäisinä esiin nousi kuitenkin hyvin samanlaisia asioita, kuten erilaiset roolit ja odotukset niiden toteuttamisesta ja vastaavasti konkreettisia esimerkkejä epäsovinnaisesta käytöksestä. Osa oli myös lähtenyt pohtimaan syvällisemmin yhteiskunnallisia ilmiöitä, uskontoa ja kasvatusta, jotka vaikuttavat myös olennaisesti kunkin yhteisön normien ja roolien muotoutumiseen. Keskustelimme vielä lisää kirjoitusten pohjalta heränneistä ajatuksista, minkä koin hedelmälliseksi tavaksi sekä alustaa käytännön fyysistä harjoittelua että tutustuttaa ennestään toisilleen tuntematonta kokoonpanoa.

Annetun liikemateriaalin kautta sisään teoksen maailmaan

Aloitimme minulle tyypilliseen tapaan fyysisen harjoittelemisen selkeästä liikkeellisestä pätkästä, jota olin valmistellut ennakkoon teoksen 2. kohtausta varten. Olen kokenut aiemmin toimivaksi tavaksi tutustuttaa tanssijoita hakemaani tyyliin ja teoksen maailmaan tarjoilemalla valmista liikemateriaalia, sillä se pohjustaa mielestäni tehokkaimmin tulevaa. Kun on tanssijana saanut liikkeen kautta maistiaisen haetusta suunnasta, on oman kokemukseni mukaan myöhemmin helpompi tarvittaessa luoda teosta palvelevaa materiaalia myös improvisaation ja liiketehtävien kautta.

Keskityimme tammikuun kahtena ensimmäisenä viikkona sovinnaisuutta kuvaavan pätkän harjoitteluun ja hiomiseen. Materiaali sisälsi paljon minulle tyypillisiä yksityiskohtia ja kehonkäyttöä, mikä vaati minulta tarkkaa kehollista ja verbaalista artikulaatiota, kun kävimme liikefraaseja läpi. Tilannetta hankaloitti se, että materiaali oli minullekin vielä tuoretta ja kehittelyn alla – oli haastavaa opettaa itselle luonnollista ja omasta kehosta kumpuavaa liikettä niin, etten ollut ehtinyt analysoida ennakkoon tarpeeksi jokaista yksityiskohtaa pedagogisesta näkökulmasta. Tämä näkyi toisinaan vaikeutena huomata alleviivata asioita, jotka olisivat olleet tanssijantyöllisesti olennaisia ja tärkeitä muille.

Pohdimmekin matkan varrella yhdessä tanssijoiden kanssa joidenkin liikkeiden laatua ja esimerkiksi kaatumisten suoritustapaa, joita en ollut suunnitteluvaiheessa lyönyt lukkoon. Tämä antoi tilaa myös tanssijoille vaikuttaa materiaalin muokkaantumiseen kehollisesti sopivaksi juuri tälle kokoonpanolle. Myös valitsemani musiikki oli suuri haaste, sillä se ei monotonisuudessaan ja vähämelodisuudessaan juuri tarjonnut tukea, vaikka sen tavoitteena olikin rytmittää liikettä. Olin tietoisesti valinnut kohtaukseen musiikin, joka ei pelaisi liikkeen kanssa yhteen ennalta-arvattavasti, vaan tarjoaisi mahdollisuuksia kekseliäisiin rytmityksiin sekä yllätyksellisyyteen. Olin materiaalia luodessani jättänyt joitakin kohtia ajoituksellisesti väljiksi, sillä halusin etsiä myös yhdessä tanssijoiden kanssa kollektiivisesti hyvältä tuntuvia rytmityksiä. Pidin kuitenkin tiukasti kiinni siitä, että tietty mekaanisuus ja riittävä liikkeen tauotus säilyisivät.

Vaikka toisinaan ahdisti, etten ollut miettinyt kaikkea valmiiksi, koin että tällainen tanssijoita osallistava työskentely oli kuitenkin hyödyllistä kohtauksen rakentumisen kannalta.

Liiketehtävä alkukohtaukseen

Toisen kohtauksen rinnalla halusin aloittaa myös teoksen ensimmäisen kohtauksen rakentamista. Minulla oli teoksen alun suhteen visio yksilöistä valmistautumassa työpäivään, omassa rauhassaan aamutoimiaan suorittaen, ja olin päättänyt lähteä rakentamaan kohtausta mimiikkaan pohjautuvan liiketehtävän kautta.

Pyysin tanssijoita miettimään omia aamurutiineitaan ja miten nämä toiminnot saisi liikkeen muotoon. Toivoin, että arkiset toiminnot kuten kahvin keittäminen, hiusten laittaminen, meikkaaminen tai suihkussa käyminen näkyisivät tunnistettavina toimintoina. Pyysin kuitenkin, että ne puettaisiin osittain abstraktiin muotoon. Halusin myös tuoda kohtaukseen ajatusta tiettyyn muottiin sopivuudesta tai sopimattomuudesta kuvitteellisen peilin edessä tapahtuvan kehollisen mittailun kautta. Pätkät saivat sisältää humoristisiakin yksityiskohtia, sillä en halunnut, että kohtauksesta tulisi liian vakavasävyinen. Pyysin yhdistämään toimintaan esimerkiksi tunnetiloja kuvaavia ilmeitä, jotka rikkoivat muuten melko mekaanisia kehollisia suorituksia.

Alkuun ohjeistin tanssijoita rakentamaan kahdeksan tahdin mittaiset liikefraasit valitsemaani musiikkiin, mutta jo heti ensimmäisen harjoituksen aikana huomasin, että musiikki ei tukenut tekemisen ohjautumista haluamaani suuntaan. Myös tehtävän sanallistaminen tuntui haastavalta ja ontuvalta, sillä en ollut koskaan aiemmin tehnyt koreografiaa liiketehtävien pohjalta. Päädyin vaihtamaan musiikin ja saavuin seuraaviin harjoituksiin uuden ääniraidan kanssa, jonka olin pilkkonut selkeisiin osioihin. Olin myös päättänyt, milloin kukin tanssija suorittaisi oman liikepätkänsä, mikä toi ohjaamisen kannalta selkeyttä ja rakennetta kohtaukseen. Uusi ja erilainen musiikki tuntui inspiroivan selvästi enemmän myös muita tanssijoita ja osa päätyikin muokkaamaan radikaalisti aiempia liikepätkiään. Uusi musiikki vaati pidentämään liikefraaseja huomattavasti ja rytmittämään liikettä eri tavalla, jotta määrätty musiikillinen pätkä täyttyi.

Matkan varrella osasin antaa enemmän korjauksia ja ohjeita liikefraasien kehittämiseksi, sillä tanssijoiden työskentelyä seurattaessa myös oma visioi kirkastui. Vaikka annoin alkuun hyvin löyhät ja omasta mielestäni todella epäselvät ohjeet, niin työskentelyn edetessä tanssijat ymmärsivät mielestäni hienosti, millaista tunnelmaa ja kehollista intensiteettiä tavoittelin. Myöhemmin pyysin tanssijoita luomaan vielä toiset vastaavat liikesarjat, jotka toimivat jatkumona edellisille. Liike sai kasvaa minimalistisesta nyt vähän suuremmaksi ja linjakkaammaksi. Samalla yksilöt alkoivat olla valmiita työpäiväänsä.

Kohtaukset rakentuivat rinnakkain

Tammikuun loppupuolella keskityimme harjoituksissa vuorotellen teoksen kahden ensimmäisen kohtauksen valmistamiseen. Minulla oli huoli aikataulussa pysymisestä, joten en halunnut jäädä liian pitkäksi aikaa kerrallaan jumiin yhteen kohtaukseen. Samalla halusin varmistaa, että aiemmin opeteltu materiaali pysyisi mielessä, joten ylläpitävä harjoittelu oli mielestäni olennaisen tärkeää. Eri kohtausten harjoittelu rinnakkain oli olennaista koko prosessin ajan.

Päätökseen harjoitella kohtauksia rinnakkain vaikutti myös se, että aika ajoin joku tanssijoista oli poissa harjoituksista. Jouduimme monesti rakentamaan uutta materiaalia vain osan tanssijoista kanssa, mikä johti siihen, että harjoitukset oli usein aloitettava kertaamalla vanhaa. Kahden kohtauksen materiaalin rinnakkainen harjoittelu toi tunteen, että olimme hyvässä vaiheessa prosessia aikatauluun nähden.

4.2 Helmikuu 2020

Kuun vaihteessa kaksi ensimmäistä kohtausta alkoivat löytää muotonsa ja pääsimme siirtymään kohtausluettelossa eteenpäin. Uuden kohtauksen kohdalla tiesin joutuvani astumaan täysin vieraille maaperälle koreografisten menetelmien osalta, sillä olin päättänyt rakentaa sen yhdessä tanssijoiden kanssa. Tätä kohtausta varten minulla ei ollut mitään liikemateriaalia valmiina, ainoastaan muutama idea ja sumuinen visio pöydän ääressä tapahtuvasta palaveritilanteesta. Lisäksi tiedostin ohjaamisen tulevat haasteet, sillä olisin myös tanssijana sisällä kohtauksessa, enkä voisi juurikaan tarkastella tapahtumia ulkopuolelta.

Vaikka minulla ei ollut vielä alussa kirkasta kuvaa kohtauksen tapahtumista, tiesin haluavani tuoda kohtauksessa esiin kunkin tanssijan ”työminän”, sekä näyttää kohtauksen edetessä rooleista vapautumisen ja sitä kautta yksilöiden todelliset luonteet. Halusin lähteä viemään teosta tässä kohtaa leikkilisempään suuntaan mimiikkaa vahvasti hyödyntäen, joten tarkan elekielen rakentamisella oli olennainen rooli kohtauksessa.

Olin miettinyt etukäteen muutamia työpaikoilla usein esiintyviä persoonallisuustyyppejä, jotka halusin tuoda näkyväksi kohtauksessa erilaisina karrikoituina hahmoina. Kiinnostavimmilta hahmoilta kohtauksen kannalta tuntuivat itsetietoinen pomo, stressaantunut ylisuorittaja, vapaamielinen hörhöilijä, tylsistynyt ja flegmaattinen tyyppi sekä johtajan paikkaa havitteleva haastaja. Olin ajatellut kierrättää rooleja ja istuinpaikkoja pöydän ympärillä tarkoitukseni kuvastaa vaihtuvia roolejamme yhteiskunnassa ja eri yhteisöissä, ja samalla ajattelin kierrätyksen luovan sopivasti liikettä pöydän ympärille.

Avoimen prosessin kautta ideoista käytäntöön

Aloitimme pöytäkohtauksen harjoittelun yhteisen ideoinnin ja improvisaation kautta. Aluksi hyödynsimme pitkälti Soile Hämäläisen (1999, 94-95) kuvailemaa avointa prosessia. Olin kasannut saliin pöytäryhmän ja kattanut pöytään kahvikuppeja, lautasia ja papereita rekvisiitaksi. Pohdimme yhdessä, miten eri persoonallisuustyyppit käyttäytyisivät ja haimme yhteistä suuntaa hahmoille. Mietimme esimerkiksi, millä logiikalla paikat vaihtuisivat pöydän ääressä, ja miten rekvisiittaa voisi hyödyntää. Päätimme lähteä liikkeelle pienestä ja mahdollisimman neutraalista tekemisestä ja kokeilla sitten kasvattaa liikettä vieden samalla toimintaa paikan vaihdoilla kohti absurdimpaa suuntaa. Koska kohtausta varten ei ollut mitään liikemateriaalia valmiina, oli ensimmäiset kokeilut tehtävä vain täysin improvisoiden ja muiden tekemisestä inspiroituen.

Heittäydyimme pelleilemään ja kokeilemaan hetkessä erilaisia tapoja toteuttaa hahmoja ja palaveritoimintaa. Kuvasin videolle kaikki improvisaatiokierrokset, jotta pystyimme analysoimaan tekemistämme. Tällainen tekemisen tapa tuntui kuitenkin kaikessa hauskuudessaan sekavalta ja oli selvää, että kohtaaminen tarvitsisi raameikseen jonkinlaisen käsikirjoituksen. Ote työpäiväkirjastani helmikuulta kuvaa ensimmäisen harjoituksen synnyttämiä ajatuksia: *”Hämmäntävää sähellystä, eikä muuta voinutkaan olettaa, kun saavuin harjoitukseen kehittämättä mitään liikettä ennakoon. Haastava tapa tehdä!”* (Oksanen 2020)

Ensimmäisten kokeilujen perusteella laadin myöhempiin harjoituksiin avoimen prosessin luonteesta poiketen löyhän käsikirjoituksen ja luovuuden sekavalta tuntuneesta roolien kierrättämisestä. Halusin, että erilaiset roolihahmot olisivat kirkkaita ja niitä olisi mahdollista kehittää pidemmälle, joten päädyin jakamaan roolit tanssijoille. Myös rekvisiitta häiritsi ja vei mahdollisuuden pöydän pinta-alan hyödyntämiseltä. Päädyin lopulta poistamaan kaiken irtotavaran ja tuolit pöydän ympäriltä, sillä nekin tuntuivat kahlitsevan liikettä. Rekvisiitan käyttö vei pohjaa mimiikan hyödyntämiseltä ja halusin välttää alleviivaamasta mitään toimintaa liikaa. Rekvisiitasta ainoastaan pullat valikoituivat osaksi lopullista kohtausta.

Käsikirjoituksen pohjalta lähdimme hahmottelemaan mahdollista toimintaa omien hahmojemme näkökulmasta. Käytimme edelleen apuna videointia ja rakensimme kohtausta toiminto kerrallaan, hyvin lyhyissä pätkissä edeten. Mietimme tarkkaan eri hahmojen toimintojen ja reaktioiden syy- ja seuraussuhteita sekä sopivaa tempoa viedä tapahtumia neutraalista kohti oudompaa suuntaa. Samalla yritin aina hetkittäin astua ulos kuvasta ja ohjata pöydän ääreen kehittyviä kompositioita ja visuaalista ilmettä. Erityisen haastavaa oli kompositioiden rakentaminen siten, ettei kenenkään toiminta jäisi toisen pimentoon.

Tanssijoilla oli suuri rooli toiminnan sisältöä ja rytmitystä mietittäessä. Koin kollektiivisen työskentelyn olennaisen tärkeäksi ja hedelmälliseksi koreografian muotoutumisen kannalta. Yhteisen ideoinnin rinnalla käsikirjoituksen ja myöhemmässä vaiheessa koreografioimani lyhyen liikefraasin kautta kohtaaminen löysi alun hankaluuksien jälkeen suuntansa ja muotoutui lopulta tärkeäksi osaksi teosta.

Vieraan koreografisen menetelmän haasteet

Pöytäkohtauksen rakentamisen tapa tuntui etenkin alkuvaiheessa ajoittain haastavalta ja kuluttavalta. Vieraan menetelmän hyödyntämisen myötä osaamattomuuden tunne ja paine onnistua olivat usein läsnä, mikä heijastui välillä harjoitusilmapiiriin. Työskentelyn luonne vaati tanssijoilta aktiivista osallistumista ideointiin sekä kykyä ratkoa itsenäisesti ongelmakohtia miettiessään hahmonsa kuljettamisen kaarta. Hahmoja oli useita, joten en ehtinyt joka harjoituksessa ratkoa tasapuolisesti kunkin toimintaa. Tämä aiheutti toisinaan turhautumista ja epätietoisuutta tanssijoiden keskuudessa, mikä toi joihinkin harjoituksiin jännitteisyyttä. Ongelmakohtista keskusteleminen kuitenkin helpotti tilannetta ja kasvatti vähitellen varmuuttani uudenlaisen koreografisen menetelmän ja ohjaamisen tavan opetteluun.

Pöytäkohtauksen rinnalla lämmitin sooloni ja työstin sitä aina yhteisiltä harjoituksiltani ehtiessäni. Soolon liikemateriaali palautui melko vaivattomasti kehoon, ja koin saavani sooloon nyt uudenlaista syvyyttä sitä uudestaan työstäessäni. Jotkin liikkeet saivat tämän teoksen kontekstissa myös uusia merkityksiä, ja koin pomon roolin tuovan liikkeeseen aiemman haurauden tilalle enemmän dynamiikkaa ja intensiteettiä.

4.3 Maaliskuun alku 2020

Helmikuun loppupuolella alkoi olla kiire päästä kiinni teoksen viimeisen kohtauksen rakentamiseen, jonka työstäminen jäi pitkälti maaliskuun ensimmäiselle viikolle. Pääsin palaamaan taas itselleni luontaisempaan tapaan tehdä koreografiaa ja valmistin kohtausta varten uutta liikemateriaalia. Halusin kohtauksen tuovan tanssijoita erityisesti yksilöinä esiin, ja koreografoin jokaiselle oman soolohetken kohtauksen sisällä. Pyrin tuomaan tähän viimeiseen kohtaukseen aiemman kohtauksen myötä uudenlaista hieman surrealististakin tunnelmaa, jota rakensin musiikista inspiroituen aiemmasta poikkeavan liikemateriaalin kautta.

Opetin liikemateriaalit kullekin tanssijalle erikseen pyrkimyksenäni paneutua jokaisen kohdalla riittävästi materiaalien yksityiskohtiin ja haettuun intensiteettiin. Todellisuudessa en ehtinyt tehdä riittävästi viilaustyötä soolokohtien parissa, ja tanssijantyöllisesti kohtaus jäi vähimmälle huomiolle harjoitusajan käydessä vähiin. Kohtauksen loppuosa rakennettiin liiketehtävän kautta, ja tanssijat loivat antamani liikefraasin pohjalta kohtauksen maailmaa tukevaa materiaalia. Viimeinen kohtaus valmistui muita kohtauksia huomattavasti tiukemmassa aikataulussa, mikä toi haasteen saada liikkeeseen riittävä laadukkuus ja varmuus.

Vaikka tiukka aikataulu aiheutti loppua kohti kiirehtimistä, teos valmistui viikkoa ennen ensi-iltaa. Viimeisen viikon aikana keskityimme kussakin harjoituksessa tietyn kohtauksen viilaamiseen ja teimme useita läpimenoja koko teoksesta. Viimeistelyharjoitukset olivat erityisen tärkeitä kohtausten yksityiskohtien ja tanssijantyöllisten asioiden kannalta, sillä työstettävänä oli vielä paljon ajoituksellisia ja ilmaisullisia asioita. Olisin jatkanut mielelläni erityisesti viimeisen kohtauksen työstämistä, jos aikaa olisi ollut enemmän käytettävissä. Olin kuitenkin tyytyväinen, että teos valmistui ajallaan ja pitkälti alkuperäisten visioideni mukaisena.

Teosprosessi oli vaiherikas ja antoisa, ja koen saaneeni matkan varrella valtavasti tukea työni ohjaajalta, opponentilta sekä tanssijoiltani. Yhteiset keskustelut ohjaajan ja opponentin kanssa vahvistivat ajatuksiani teoksen suunnasta ja auttoivat eteenpäin haastavina hetkinä. Teoksen rakentaminen yhteistyössä tanssijoiden kanssa oli myös erityisen opettavaista, ja tarjosi kiinnostavan ja uudenlaisen näkökulman koreografian tekemiseen.

5 VALMIS TEOS

Tässä luvussa avaan tarkemmin valmiin teoksen kohtausten sisältöä ja kerron valosuunnittelusta sekä puvustuksesta. Lisäksi kerron poikkeuksellisesta esitystilanteesta ja sen herättämistä ajatuksista.

KUVA 2. Sovinnaiset (Suhonen 2020)

5.1 Teoksen rakenne ja kohtaukset

1. kohtaus: Aamurutiinit ja roolin ottaminen

Alkukohtaus toimii johdantona teoksen maailmaan ja esittelee henkilöihahmot. Alkukuvassa näytetään välähdyksiä yksilöistä valmistautumassa ja pukeutumassa työpäiväänsä varten. Yksilöt suorittavat miimisesti aamutoimiaan ja mittailevat samalla arvioiden kehojaan kuvitteellisen peilin edessä. Kohtauksen ideana on pohjustaa ajatusta tarpeesta mahtua tietynlaiseen muottiin, ja konkreettinen pukeutuminen kuvastaa roolin ottamista yhteiskunnassa. Mekaaninen kävely kasaa yksilöt lopulta yhtenäiseksi joukoksi dynaamisia suorittajia.

KUVA 3. Aamurutiineissa. Kuvassa Camilla Björklund ja Mira Heiskanen. (Suhonen 2020)

2. kohtaus: Sovinnaiset

Toinen kohtaus kuvastaa pakkosuorittamista ja pyrkimystä odotetun roolin täyttämiseen ja toimii teoksessa normaaliuden representaationa. Säännöt ja suunnat on ylhäältä käsin määritelty, ja elämässä pärjätäkseen yksilö pyrkii pitämään roolinsa sekä onnistumaan tehtäviensä täyttämässä. Ahdasta roolia ja suorittavaa elämäntapaa alleviivava pyrkimys samankaltaisuuteen toisten ihmisten kanssa, mitä kuvastaen kohtauksen koreografia tanssitaan tiukassa muodostelmassa unisonona. Yksilöllisyydelle tai minkäänlaiselle epäsovinnaisuudelle ei ole tilaa.

Kohtauksessa samannäköisiksi sonnustautunut viisikko suorittaa ilmeettömästi ja dynaamisesti työtehtävänsä pyrkien täydelliseen yhdenaikaisuuteen ja yhdenmukaisuuteen. Intensiivisen suorittamisen lomasta voi kuitenkin nähdä hetkittäin viitteitä ahdistuksesta kasvoilla käyvissä ilmeissä ja kehon pienissä eleissä. Hienovaraisilla eleillä ja niiden synnyttämällä viittauksilla maalataan kuvaa sovinnaisuuteen pyrkivästä, mutta samalla ahtaan roolin suorittamisesta ahdistuvasta ihmisestä. Kohtauksen lopussa joukkio poistuu lavan etualalla odottavan pöydän ääreen, ja samalla ensimmäinen joukon sisäisistä suhteista paljastuu. Johtaja antaa merkin pöytään siirtymiseksi ja irtautuu joukosta sooloaan varten muiden jähmettyessä pöydän ääreen.

3. kohtaus: Pomon soolo/ "Keep Smiling"

Soolo toimii suorana jatkumona edelliselle kohtaukselle ja kuvastaa yhä vahvemmin tietyn roolin ristiriitaisuutta. En henkilökohtaisesti nauti johtajan roolista tai suuresta vastuusta, mikä toimii motiivina myös tanssimani soolon tapahtumille. Soolon alkuperäinen idea vaihto-oppilaan roolin

ahtaudesta ja vaatimuksista toimi pohjana myös tälle versiolle, eikä vaatinut muutoksia liikemateriaaliin. Liike hyödyntää edellisen kohtauksen tapaan elekieltä, mikä kuvittaa pomohahmon ristiriitaisia ajatuksia roolistaan johtajana. Toisaalta valta on kiehtovaa ja tuo vapautta, mutta toisaalta vastuu ahdistaa ja painaa harteilla. Hymy ja illuusio suoriutumisesta on kuitenkin säilytettävä.

KUVA 4. Soolo (Suhonen 2020)

Kohtaus päättyy yllättäen kumarrukseeni, johon soolon ajaksi jähmettynyt joukko reagoi kuivan ilmeettömästi aplodeilla. Aplodit ja kumarrus kommentoivat yhteiskunnallisia etikettejä ja opittuja tapoja, ja korostavat myös johtajan ja alaisten suhdetta. Alaiset taputtavat, vaikka eivät ole seuranneet johtajan esitystä. Tapahtuma jättää myös katsojan tulkinnoille tilaa: soolon voi nähdä esimerkiksi eräänlaisena työhön liittyvänä representaationa tai johtajan alitajuisena kipuiluna ja epävarmuutena, joka tulee esiin muiden katseilta suojassa. Kumarruksen jälkeen kohennan kiireettömästi hiljaisuudessa vaatteitani ja hiuksiani, ja itsevarma kävely pöydän ääreen johdattaa uuteen kohtaukseen.

4. kohtaus: Palaveri

Neljännän kohtauksen tehtävänä on toimia teoksen käännekohtana ja tuoda aiemmin nähdyt hahmot uudelleenlaisessa valossa esiin. Pöytäkohtaus pohjautuu mimiikan ja eleiden hyödyntämiseen, mikä vie toimintaa aiempia kohtauksia teatterillisempaan suuntaan. Tarkoituksena on luoda huumorin sävyttämä kuva työyhteisöstä, jonka pelisääntöjä ja normeja karrikoidut hahmot alkavat romuttaa. Kohtaus kommentoi osaltaan työelämää ja siihen liittyvää esittämistä sekä tarpeettoman jähmeitä käytäntöjä. Leikkimielinen musiikki maalaa osaltaan kuvaa työpaikan älyttömistä

roolileikeistä. Hahmot ja kohtaaminen rakennettiin yhdessä tanssijoiden kanssa, mikä toi hahmoin ja tapahtumiin yllätyksellisyyttä ja monipuolisuutta.

Palaveri käynnistyy kuvitteellisten kokousmateriaalien jakamisella ja päivän aiheiden esittelyllä, mutta toiminta alkaa kehittyä pian outoon suuntaan. Palaverin edetessä hahmojen erilaiset persoonat ja roolit työyhteisössä alkavat tulla esiin, ja vahvat ilmeet ja eleet paljastavat hahmojen todelliset ajatukset. Aiemmin hillitysti käyttäytyneet työntekijät riisuvat yltään työminänsä rajoitteet ja kadottavat estonsa. Kohtauksessa nähdään etiketeistä piittaamattomuutta, vallankaappauksia ja epäsovinnaisuutta, ja samalla epätoivoisia yrityksiä pitää tilanne hallinnassa. Lopulta palaveri eskaloituu pomon hermoromahdukseen ja kokous päätetään kantamalla toimistopöytä ulos näyttämöltä.

KUVA 5. Palaveri eskaloituu. Kuvassa Camilla Björklund, Mira Heiskanen ja Vilma Kärkkäinen. (Suhonen 2020)

5. kohtaaminen: Vapautuminen

"We are just like other people. We love to sing, we love to dance. With my beautiful women, we are human. Sometimes, very human." (Ungodly fruit 2005)

Viides kohtaaminen alkaa lyhyen pimeyden jälkeen ääniraidalla, jossa miehen ääni pohjustaa englanniksi kohtaamisen ideaa inhimillisyydestä. Tunnelma on muuttunut musiikin ja valojen myötä surrealistiseksi ja viipyileväksi. Kohtauksessa kaikki tanssijat esittävät lyhyet soolopätkät, minkä tarkoituksena on esitellä aiemman palaverin vapauttavat hahmot vailla ulkoisia paineita täyttää erilaisia rooleja. Kohtaaminen pyrkii esittelemään yksilöiden sisäistä ja roolien alle hautautunutta

maailmaa. Katsojan tulkittavaksi jää, onko viimeinen kohta hahmojen kuvitelmaa vai todellisuutta, mutta sen voi nähdä myös työpäivän jälkeisenä after work -hetkenä, jolloin nollataan parin lasillisen ääressä työn aiheuttamat paineet.

Kohtaus rakentuu sekä koreografioimalleni että tanssijoiden muokkaamalle liikemateriaalille, ja liikelaatu on kehittynyt aiemmasta mekaanisesta suorittamisesta pehmeämmäksi ja soljuvammaksi. Kohtauksen lopussa toiminta katkeaa äkisti ja leikkaa takaisin alkukuvaan, jossa tanssijat seisovat kukin omissa valokeiloissaan jähmettyneinä. Hahmot havahtuvat pohtimaan hetkeksi päivän tapahtumia, mutta ryhtyvät sitten riisumaan vaatteitaan hitaasti kuvitteellisen peilin edessä. Valojen himmentyessä hahmot jäävät itsevarmoina seisomaan paikoilleen alusvaatteissaan. Well played – hyvin suoriuduttu tästä päivästä.

5.2 Valosuunnittelu

Tein teokselle alustavan valosuunnitelman viikolla 9, kahta viikkoa ennen esitystä. Lopulliset valot suunnittelimme yhdessä Veli Pekka Kurosen kanssa Sotkulla esitystä edeltävänä päivänä pidetyissä valoharjoituksissa viikolla 11. Valotilanteet suunniteltiin tukemaan teoksen tapahtumia, luomaan vaihtelevia tunnelmia ja vivahteita sekä kuljettamaan kohtauksia sulavasti. Veli Pekka rakensi tarkan visioni pohjalta teosta saumattomasti tukevat valot, jotka viimeistelivät kokonaisuuden. Liikkeen ja musiikin yhdistyessä valaistukseen teos sai lopullisen visuaalisen ilmeensä.

Ensimmäinen kohta

Ensimmäisen kohtauksen pääelementeiksi valikoituivat värisävyiltään kylmät valospotit ja usvaisen hämärä tunnelma. Halusin korostaa yksilöllisyyttä ja yksilön omaa tilaa, joten kohtauksessa hyödynnettiin tarkkarajaisia valospotteja erottamaan tanssijat ikään kuin omiin pieniin huoneisiinsa. Kohtauksen alku rakentui tanssijoiden aamurutiinipätkien mukaan syttyvien ja sammuvien valospottien ja pimeyden vaihtelulle. Spotit syttyivät lavan etureunaan tanssijoiden kävellessä niihin pimeydestä suorittamaan aamurutiininsa ja sammuivat tanssijoiden poistuessa.

En halunnut paljastaa heti teoksen alussa lavan toisessa reunassa odottavaa pöytää, minkä takia valospotit jouduttiin suuntaamaan lavan keskeltä sen toiselle reunalle. Valospottien siirtäminen toi yllättävän haasteen saada tanssijat näkymään valokeiloissa, sillä valo tuli väistämättä yläviistosta jättäen kasvot helposti pimentoon. Tanssijoiden tarkalla asemoinnilla ja liikkeiden suuntia säätämällä saimme kuitenkin ongelman korjattua, ja viisto valo loi visuaalisesti kauniin efektin. Spottien jälkeen tapahtuvaan kävelykaavaan ja siirtymään kohti seuraavaa kohtausta lisäsimme voimakasta sivuvaloa ja nostimme etuvaloa, jolloin koko lava valaistiin ensi kerran.

KUVA 6. Kylmä valo 2. kohtauksessa (Suhonen 2020)

Toinen ja kolmas kohtaus

Teoksen toiseen kohtaukseen halusin selkeän muutoksen alun hämäävän tunnelmaan. Toivoin valotilanteen korostavan liikkeen intensiteettiä ja tukevan tapahtumien dynamiikan muutosta. Muutosta korostaaksemme päädyimme nostamaan valojen intensiteettiä huomattavasti, mutta kuitenkin kylmän sävyisen tunnelman säilyttäen.

Valotilanteet toisen ja kolmannen kohtauksen välillä pysyivät keskenään hyvin samankaltaisina, mutta kolmannen kohtauksen sooloni alussa pöydän ääreen siirtyneisiin tanssijoihin kohdistettiin lisävaloa. Halusin valojen tukevan kohtausten raa'an suorittavaa ja konemaisen mekaanista liiketeemaa, minkä Veli Pekka toteutti mielestäni onnistuneesti.

Neljäs kohtaus

Pöytäkohtauksessa oli tärkeää saada esiin erityisen tarkasti miimiset kasvojen ilmeet ja eleet, mikä vaikutti olennaisesti valaistukseen. Valoa oli kohdistettava tanssijoihin monesta suunnasta ja erityisesti etuvaloa oli lisättävä, jotta pienet yksityiskohdat erottuisivat selkeästi. Halusin myös ohjata katsojien huomion pöydän ympärille, minkä Veli Pekka toteutti rajaamalla valaistun alueen vain reiluun neljäsosaan lavasta. Pöydän ääressä tapahtuva palaveri toimi teoksen käännekohtana, mitä halusin korostaa valaistuksen tunnelmaa muuttamalla. Päädyimme vaihtamaan valon sävyn hieman lämpimämmäksi, mikä tuki tapahtumien kehitystä riehakkaammaksi ja oudommaksi kohtauksen edetessä. Halusin selkeän leikkauksen pöytäkohtauksen ja viimeisen kohtauksen välille, joten valoilla leikattiin nopeasti pimeyteen samalla, kun pöytä kannettiin ulos lavalta palaverin päättyessä.

KUVA 7. Pöytäkohtauksen mimiikkaa korostettiin kohdennetun valaistuksen avulla.
(Suhonen 2020)

Viimeinen kohtaus

Loppukohtauksen aloitti pimeydestä vähitellen hahmottuva Miran soolo, joka toimi johdantona viimeisen kohtauksen maailmaan. Halusin luoda valaistuksella liikettä ja kohtauksessa esiintyviä vinksahaneita hahmoja tukevan surrealistisen tunnelman, joka saisi olla myös hieman elokuvallinen. Päädyimme valosuunnittelussa aiempaa huomattavasti lämpimämpään tunnelmaan ja käytimme kohtauksessa reilusti usvaa.

Miran sooloa korostaakseni pyysin Veli Pekkaa rakentamaan soolon alkuun lavan etureunaan sijoittuvan valokujan. Lisäksi toivoin lavan taka-alalle jääneen Vilman tulevan vähitellen esiin usvaisena hahmona valon lisääntyessä hitaasti koko tilassa. Valokujan rakentaminen osoittautui yllättävän haastavaksi, sillä Sotkulla ei ollut sivukulisseja käytettävissä. Valokujan luova valo olisi pitänyt päästä sijoittamaan pidemmälle lavan sivulle, mutta se ei ollut tässä tapauksessa mahdollista. Valon suuntaaminen vei aikaa ja vaati useita kokeiluja, mutta lopulta valokuja syntyi lähes sellaisena, kuin olin sen visioissani nähnyt. Voimakkaassa ja kohtisuorassa sivuvalossa eteneminen oli tanssijantyöllinen haaste Miralle, mutta loi visuaalisesti hienon efektin kohtauksen alkuun.

Kohtauksen edetessä nostimme valoa sivuvalojen avulla laajemmalle alalle sitä mukaa, kun loput tanssijat palasivat lavalle. Halusin tunnelman olevan sopivasti hämärä, mutta tuovan kuitenkin liikkeen riittävästi esille. Usvaisen ja hieman elokuvallisen tunnelman rakentaminen onnistui mielestäni loistavasti, ja olin hyvin tyytyväinen lopputulokseen. Kohtauksen äkillistä loppua korostamaan päädyimme palaamaan valojen osalta ensimmäisen kohtauksen viiteen valospottiin, joissa pukeminen oli suoritettu. Äkillistä muutosta korostamaan halusin myös valoihin selkeän leikkauksen, ja lämpimästä tunnelmasta tehtiin nopea leikkaus alun kylmään maailmaan. Kohtauksen päättävä riisuminen tapahtui valojen himmentyessä viipyillen pimeyteen.

5.3 Puvustus

Puvustus on mielestäni tärkeä osa teoksen maailman ja sen hahmojen rakentumista, ja vaatii tarkkaa harkintaa. Tämän teoksen kohdalla halusin löytää sovinnaisuutta korostavat asut, ja varhaisessa vaiheessa mielessäni alkoi kirkastua ajatus kokomustista jakkupuvuista, kapealinjaisista toimistohousuista ja tiukoista nutturakampauksista. Eleettömyys ja neutraaliuus tuntuivat tärkeältä teoksen kannalta, ja samalla halusin yhdenmukaisten ja selkeälinjaisten asujen viestivän ahtaista rooleista ja ihmisen pyrkimyksestä samankaltaisuuteen. Jakkupuvut linkittyvät automaattisesti työelämään, joten ne sopivat hyvin tapahtumien näyttämönä toimiviin työelämän kohtauksiin.

Teoksen fyysinen liikemateriaali asetti omat haasteensa ja vaatimuksensa sopivien vaatteiden löytämiselle. Halusin housujen olevan kapealinjaiset, mikä vaikeutti riittävän venyvien housujen löytymistä, ja yläosiksi oli löydettävä normaalia isommat takit. Liikemateriaalin luonteen takia päädyimme käyttämään lisäksi mustia sukkiä paljaiden jalkojen sijaan, mikä teki asukokonaisuudesta omalta osaltaan huolitellumman. Jakkupuvut tulivat kuvioihin harjoitusperiodin varhaisessa vaiheessa, sillä oli tärkeää varmistaa, että vaatteissa pystyisi liikkumaan vaivatta. Myös vaatteiden sulavaa pukemista ja riisumista oli harjoiteltava paljon.

Koska pukeminen ja riisuminen tapahtuivat lavalla, oli ratkaistava mitä pukujen alle puettaisiin. Mielessäni alkoi hahmottua vähitellen ajatus selkeälinjaisista kolmionmallisista rintaliiveistä ja maxialushousuista tai minishortseista, joissa toistuisivat mustan ja beigen neutraalit värit.

Alusvaatteisiin voidaan liittää helposti seksuaalisia ja provosoivia mielikuvia, mitä halusin välttää, joten pyrin löytämään mahdollisimman yksinkertaisen mutta elegantin ratkaisun. Päädyimme yhteisen pohdinnan kautta alusasujenkin osalta selkeään kokomustaan linjaan ja välttämään liiallisia ja provosoivia yksityiskohtia. Tieto alusvaatteista esiintymisestä aiheutti työryhmässä prosessin aikana keskustelua kehollisista paineista, ja jouduin pohtimaan useaan otteeseen valintojani. Harjoituskauden edetessä tunne alusvaatteiden perusteltavuudesta kuitenkin vahvistui ja harjoittelemisen sai vähissä vaatteissa olemisen muuttumaan vähitellen luontevaksi.

KUVA 8. Pukeutuminen (Suhonen 2020)

Opiskelijana en pystynyt kustantamaan koko työryhmän vaatteita, joten pyrimme löytämään mahdollisimman suuren osan omista varastoistamme ja lainaamaan työryhmän ulkopuolelta. Kustannuksilta ei voitu kuitenkaan täysin välttyä, sillä jotkin vaatteet oli hankittava uutena. Osa työryhmästä joutuikin tekemään joitakin hankintoja puvustusta varten.

Jakkupuvut ovat tanssitaiteessa usein nähty puvustusvalinta, mutta koen niiden alle puettujen alusvaatteiden tuoneen onnistuneen mausteen muuten klassiseen asukokonaisuuteen. Paidan puuttuminen ja rintaliivien pilkottaminen jakkutakin alta loi mielestäni omanlaisensa riisutun tyylikkään, mutta samalla erikoisen silauksen teoksen naishahmojen ulkoasuun. Rooliasujensa alla hahmot olivat selvästi yksilöitä ja naisia.

5.4 Well Played lavalla

Teos sai ensi-iltansa Lähtölaukaus-festivaalilla Sotku-teatterin lavalla perjantaina 13.3.2020 ja se oli tarkoitus esittää toisen kerran lauantaina 14.3.2020. Ensi-ilta oli kuitenkin lopulta kaikkea muuta kuin tavanomainen ja lauantain esitys jouduttiin perumaan kokonaan.

Maailmalla riehuva koronaepidemia oli edennyt esitysviikolla myös Suomessa pisteeseen, jossa kaikkien yleisötapahtumien ja siten myös Lähtölaukaus-festivaalin yllä leijuivat peruutusuhka ja epätietoisuus. Olimme osanneet odottaa työryhmän kanssa mahdollisia pieniä muutoksia esitysten järjestelyihin, mutta vain pari tuntia ennen ensi-iltaa annettu määräys sulkea tapahtuma yleisöltä löi silti vasten kasvoja. Katsomoon pääsivät vain opinnäytetyön arvioijat, ja teos esitettiin käytännössä tyhjälle katsomolle. Tilanne lähenteli aiemmista musiikkiopintoistani tuttua tutkintotilaisuutta, jossa tyhjässä salissa esiinnyttäin vain muutamasta hengestä koostuvalle arviointilautakunnalle.

Hämmennyksen keskellä yksi tanssijoista keksi kuitenkin viime hetkellä kuvata esityksen livestreemauksena Instagramiin, jotta teos tavoittaisi edes verkon kautta yleisöä. Livelähetyksestä tiedotettiin vain muutama minuutti ennen aloitusta ja se kuvattiin ja tallennettiin vuorokaudeksi näkyviin Savonian tanssinkoulutuksen instagram -tilille. Esitystilanne oli läsnäolevan yleisön puuttumisen ja livetaltioimisen takia poikkeava, ja aiheutti normaalia enemmän jännitystä työryhmän kesken. Tyhjälle katsomolle esiintyminen vaati esiintyjänä itsensä henkistä kasaamista ja motivoimista, ja toi samalla uudenlaista painetta onnistua välittämään teoksen tunnelmaa ja sanomaa esitystä etänä pienten ruutujen kautta seuraaville katsojille.

Kekseliään viime hetken ratkaisun ansiosta teos sai esityshetkenä lyhyestä varoitusajasta huolimatta noin 100 hengen instagram -yleisön, ja kuluneen vuorokauden aikana lähetyksen taltiointia kävi katsomassa vielä suuri joukko ihmisiä. Livelähetyksen järjestämisestä huolimatta tilanne oli absurdi ja esitysten sulkeminen yleisöltä suuri pettymys. Koronan uhka oli todellinen ja pettymyksestä huolimatta esitysten peruminen oli välttämätöntä yleisen turvallisuuden takia, mikä aiheutti osaltaan ristiriitaisia tunteita. Päällimmäiseksi nousi kuitenkin tyhjyys ja tunne prosessin jäämisestä ilman päätöstä. Monien viikkojen kova työ tuntui valuvan hukkaan, kun esitykset peruuntuivat aivan viime hetkellä ja livelähetyks oli vain laiha lohtu. Mimiikkaan ja eleisiin perustuva teos ei mitenkään päässyt oikeuksiinsa pienten puhelinten näyttöjen kautta, sillä suurta osaa hienovaraisista eleistä ja ilmeistä oli mahdotonta erottaa. Tärkeä osa teoksen kerronnallisuudesta jäi uupumaan.

”Oikea antiklimaksi vaativalle ja henkilökohtaisesti tärkeälle prosessille. Olo on tyhjä, hämmentynyt ja pettynyt, kuin matto olisi vedetty jalkojen alta viime hetkellä.” (Oksanen 2020)

Normaaleihin esitysteilanteisiin liittyy olennaisesti yleisön läsnäolon mukanaan tuoma väreilevä tunnelma ja tunne kohtaamisesta sekä esityksen aikana että sen jälkeen. Tässä tilanteessa yleisö oli kuviteltava tyhjän katsomon penkeille ja hyväksyttävä se, ettei esityksen jälkeen ollut mahdollista

käydä yleisön kanssa keskustelua esityksestä. Näin ollen esityksen saama palaute jäi harmillisen vähäiseksi.

Erikoinen maailmantilanne peruutti yhtä aikaa lukuisat tapahtumat ja sulki käytännössä koko maan, joten opinnäytetyön esitysten peruuntuminen oli laajemmassa kuvassa todellisuudessa vain pienen pieni osa tapahtumaketjua. Yritän tätä kirjoittaessani olla optimistinen, ja toivon teoksen saavan vielä myöhemmin esiintymismahdollisuuksia. Olen ylpeä työryhmän ammattimaisesta suoriutumisesta kummallisissa olosuhteissa, ja teos ansaitsisi mielestäni vielä mahdollisuuden päästä yleisön eteen. Ehkä erikoinen tilanne ajaa minut etsimään uusia areenoja teokselle ja opettaa siten esimerkiksi oman työn markkinointia aivan uudella tasolla ammattilaisuuteen astumisen kynnyksellä.

6 LOPPUPOHDINTA

Tässä kappaleessa jaan tanssijoiden kokemuksia prosessista ja teoksesta, ja pohdin toimintaani koreografina ja prosessin ohjaajana. Lopuksi avaan ajatuksiani teosprosessin merkityksestä minulle tekijänä.

6.1 Tanssijoiden palaute

Prosessin päätteeksi lähetin tanssijoille sähköpostitse palautelomakkeen, jossa pyysin heitä avaamaan ajatuksiaan harjoitusprosessista, valmiista esityksestä sekä toiminnastani koreografina ja prosessin ohjaajana. Tanssijoilta saamani palaute oli avoimen rehellistä ja heijasteli pitkälti omia kokemuksiaani. Koko prosessi oli yleisesti koettu mielenkiintoisena ja antoisana, mutta toisinaan myös kuormittavana. Erityisesti harjoitustahti oli koettu intensiiviseksi ja harjoitusten määrä melko runsaaksi.

Teoksen harjoitusprosessissa korostunut osallistavuus ja tanssijälähtöisyys vaati tanssijoilta vastuunottoa ja aktiivista osallistumista ideointiin. Moni oli kuitenkin kokenut osallistavuuden ja oman liikemateriaalin luomisen liiketehtävien kautta tanssijantyöllisesti kehittäväksi ja syventäneen ymmärrystä teoksen liikekielestä. Työryhmä koki tanssijälähtöisyyden tuoman vastuun luottamuksenosoituksena ja työskentelyilmapiirin dialogisuuden inspiroivana. Erityisesti prosessissa korostunut yhteinen roolihahmojen ideoiminen ja keskusteleminen teoksen teemoista oli koettu hedelmällisenä ja innostavana.

”Parasta prosessissa oli vapaa dialogisuus ja kokeileva työstämisprosessi.”

”Harjoituksissa ilmapiiri oli salliva ja toisiaan kunnioittava. Yhdessä tekeminen ja lempeän humoristinen ote tuki prosessin kulkua ja tuotti uusia ideoita.”

”Koreografi antoi paljon vastuuta tanssijoille mikä kasvatti luottamuksen tunnetta ja vaikutti ilmapiiriin positiivisesti.”

(Tanssijoiden kirjallisia palautteita 2020)

Toimintaani koreografina ja prosessin ohjaajana kuvailtiin suunnitelmalliseksi, kirikkaaksi ja napakaksi. Ohjaus ja materiaalin opetus oli koettu selkeäksi ja liikemateriaali kiinnostavaksi. Osa tanssijoista olisi kuitenkin kaivannut enemmän yksilöllistä ohjausta ja palautetta, ja koen itsekin, että yksilöllinen ohjaus jäi toisinaan liian vähäiseksi. Harjoitusprosessin aikana myös paine pysyä aikataulussa oli heijastunut välillä vahvasti olemukseeni, mikä oli aiheuttanut tanssijoille stressiä.

”Välillä ohjaamisessa oli havaittavissa liiallista huolta tilanteeseen nähden, mikä aiheutti tanssijoille paineita.” (Ote tanssijan palautteesta 2020)

Tanssijat kirjoittivat palautteissaan prosessin haastaneen tanssijantyöllisesti yksityiskohtaisen liikemateriaalin, sen tuottamisen tapojen ja ilmaisun kautta. Erityisesti roolihahmojen työstäminen oli koettu mielekkääksi ja kiinnostavaksi, ja siihen olisi haluttu syventyä vielä lisää. Osa olisi toivonut, että hahmoja olisi ehditty työstää monipuolisemmin keinoin, jotta niihin olisi päässyt vielä syvällisemmin sisälle. Myöhäisessä vaiheessa valmistuneen loppukohtauksen takia tanssijantyö jäi hieman kesken ja lopputulos vielä tuoreeksi.

Yleisesti prosessi oli koettu kehittäväksi ja osa tanssijoista kirjoitti oppineensa työstämään liikemateriaalia uudentlaisista lähtökohdista käsin sekä hyödyntämään yksityiskohtia liikkeessään. Myös prosessin dialoginen ote oli opettanut uutta ja ollut antoisaa. Kaikki työryhmän jäsenet kertoivat olevansa tyytyväisiä prosessin lopputulokseen ja moni toivoi teoksen työstämiselle jatkoa sekä esitysmahdollisuuksia tulevaisuuteen.

6.2 Teosprosessin merkitys minulle tekijänä

Koreografian rooli ja prosessin ohjaaminen

Kokonaisuudessaan koin tämän teosprosessin haastavana, mutta hyvin opettavaisena ja antoisana. Uskaltauduin astumaan vieraalle maaperälle ja kokeilemaan uudentlaisia koreografian tekemisen keinoja. Minulle vieras tanssijalähtöisempi ote työskentelyyn pakotti kestämään epävarmuutta ja opetti luottamaan prosessissa ja hetkessä luomiseen. Opin jakamaan vastuuta myös tanssijoille, mikä ohjasi keskittymään dialogisuuteen ja olemaan avoin erilaisille ratkaisuille ja ideoille. Koen, että yhteinen ideointi työryhmän kesken oli hedelmällistä ja toimiva tapa rakentaa teosta. Osallistava ja kommunikoiva tanssijalähtöinen työskentely erilaisten persoonien kanssa vei minua eteenpäin koreografina, mutta sen lisäksi koin myös pedagogisen osaamiseni lisääntyneen.

Prosessi oli kaikessa antoisuudessaan toisinaan myös hyvin kuormittava. Vastuun kantaminen ja päätösten tekeminen yksin pitkän prosessin ajan oli raskasta, ja tunsin usein epävarmuutta osaamisestani. Painiskelin epävarmuuteni ja omien ratkaisujeni kyseenalaistamisen kanssa melkein koko prosessin ajan, mikä sai välillä unohtamaan prosessin mahdollisuudet sekä työn ja kokeilemisen ilon.

Pohdin prosessin aikana paljon koreografian roolia ja sen toteuttamisen tapaa. Tanssijalähtöisyyden ja perinteisen koreografijohtaisen työskentelyn yhdistely tuntui etenkin prosessin alkuvaiheessa ristiriitaiselta, sillä koin sisäistä painetta tuoda harjoituksiin mahdollisimman pitkälle suunniteltua materiaalia voidakseni kutsua itseäni koreografiksi. Tiedostin tällaisen ajatusmallin olevan ahdas ja

vanhanaikainen, joten aloin tietoisesti pyrkiä kokeellisempaan suuntaan, jossa koreografina tarjosin työryhmälle teemoja yhteisesti pohdittavaksi ja kokeltavaksi. Valmiiksi koreografioimani liikemateriaalin rinnalla yhdessä kokeileminen ja pohtiminen saivat minut oivaltamaan kollektiivisen työskentelytavan hedelmällisyyden, ja se laajensi käsitystäni koreografina toimimisen mahdollisuuksista. Kollektiivinen työskentely loi tasa-arvoisen ja tuotteliaan työskentelyilmapiirin, jossa hierarkiset suhteet hälvenivät.

Roolini teoksen koreografina ja tanssijana verotti jonkin verran kapasiteettiani ohjata tanssijoita, sillä en ehtinyt tarkastella teosta juurikaan ulkopuolelta. Olin ajoittain huolissani, etten osannut kaksoisroolissani ohjata tanssijoita riittävän selkeästi kohti visioitani, ja huono paineensietokykynei vei toisinaan varmuutta harjoitustilanteissa. Sorruin prosessin aikana välillä liialliseen rehellisyyteen ja jaoin toisinaan turhan avoimesti ajatuksiani haasteista tai aikataulupaineista, mikä osaltaan lisäsi tahattomasti tanssijoiden paineita. Tästä opin jatkoa ajatellen. Olisin toivonut kykeneväni panostamaan enemmän tanssijantyöllisiin asioihin ja yksilölliseen ohjaamiseen, ja hyödyntämään prosessissa laajemmin erilaisia harjoitteita. Tiukassa aikataulussa pääpaino oli pidettävä puhtaasti teoksen eteenpäin viemisessä, mikä rajoitti tutkimiseen ja kokeilemiseen käytettävää aikaa.

Olen tyytyväinen, että uskalsin sukeltaa syvemmälle mimiikan ja elekielen maailmaan, sillä se avasi uudenlaisia koreografisia mahdollisuuksia ja tekemisen tapoja, joita aion varmasti hyödyntää tulevaisuudessa. Jatkossa olisi kiinnostavaa löytää ja kehittää vielä monipuolisempia työskentelytapoja ja harjoitteita mimiikan ja elekielen hyödyntämiseen pohjautuen. Pidemmälle viedyt harjoitteet ja liiketehtävät voisivat helpottaa tällaisen työskentelyn synnyttämien hahmojen ja karaktäärien työstämistä pidemmälle.

Vaikka tunsin matkan varrella osaamattomuutta ja tiedostan toimintani ongelmakohtia, koen ohjanneeni prosessia silti vastuullisesti ja päämäärätietoisesti. Pyrin toiminnassani avoimuuteen ja inhimillisyyteen ja onnistuin mielestäni rakentamaan pääosin vapautuneen ja lempeän ilmapiirin työskentelylle. Olen tyytyväinen dialogisuuden toteutumiseen ja aion panostaa siihen myös jatkossa. Kokonaisuudessaan koen vieneeni prosessin läpi kohtuullisen onnistuneesti ja saaneeni arvokasta oppia tulevaisuuden varalle. Opin prosessin aikana luottamaan enemmän omiin visioihini ja villeihin ideoihin sekä luottamaan yhdessä ideoimisen ja hetkessä luomisen voimaan.

Well Played-teos

Ensi-illan koittaessa teos tuntui vielä tuoreelta, mutta koen, että olimme silti ehtineet työstää kokonaisuutta riittävän pitkälle ja teos kantoi. Saimme tuotua lavalle vangitsevan tunnelman ja suoritusyhteiskuntaa ja sen roolileikkejä monipuolisesti kommentoivan maailman, jota olin tavoitellut. Teoksen eri kohtaukset kuljettivat tarinaa abstraktisti ja alleviivaamista välttämättä, mutta liikkeessä ja elekielessä näkyvä miimisyys synnytti persoonallisia hahmoja ja loi teokseen selkeää kerronnallisuutta. Mimiikka ja elekielen hyödyntäminen toivat teokseen myös leikillisyyttä ja huumoria, mikä oli minulle tekijänä kiinnostava aluevaltaus. Pysyin liikkeellisesti ja esteettisesti tyylliseni uskollisena, mutta onnistuin mielestäni tuomaan teokseen uudenlaisia kerroksia ja syvyyttä.

Erityisen tyytyväinen olen teoksen pöydän ympärillä tapahtuvaan vahvasti miimiseen palaverikohtaukseen, joka toi tanssijoiden hahmoista ja tanssijoista itsestään uusia puolia esiin.

Teoksesta tuli kokonaisuudessaan pitkälti alkuperäisen visioni mukainen ja olen tyytyväinen lopputulokseen, jonka saimme aikaan yhdessä työryhmän kanssa. Tanssijat olivat oivaltaneet prosessin aikana minkälaista maailmaa teoksessa tavoittelin ja se näkyi fyysisen olemisen intensiteettinä ja liikkeen kirkkautena. Teos ja sen hahmot heräsivät eloon lavalla, vaikka fyysisesti läsnä oleva yleisö puuttui. Tanssijat antoivat teokselle täyden panoksensa ja kannattelivat ammattitaitoisesti ja onnistuneesti roolejaan erikoisessa esitystilanteessa, mistä olen kiitollinen ja ylpeä.

Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisi ollut kiinnostavaa vielä syventyä hiomaan roolihahmoista monitasoisempia. Olisin käyttänyt aikaa mielelläni myös viimeisen kohtauksen työstämiseen, sillä se jäi mielestäni toteutukseltaan hieman muita kohtauksia viimeistellymmäksi. Koen tehneeni koreografina kuitenkin parhaani ja onnistuneeni tuomaan lavalle monipuolisen ja omaleimaisen kokonaisuuden, joka kokosi yhteen minua viime vuosina kiinnostaneita teemoja sekä koreografisia ja liikkeellisiä elementtejä. Well Played- prosessi oli minulle arvokas kokemus, ja se laajensi koreografista osaamistani sekä taiteellista ajatteluani aivan uudelle tasolle.

LÄHTEET

HÄMÄLÄINEN, Soili 1999. Koreografian opetus- ja oppimisprosesseista –kaksi opetusmallia oman liikkeen löytämiseksi ja tanssin muotoamiseksi. Väitöskirja. Taideyliopiston teatterikorkeakoulu. Tanssi- ja teatteripedagogiigan laitos. Tummavuoren kirjapaino Oy, Vantaa. [Viitattu 2020-03-25]

LEHIKONEN, Kai 2014. Tanssi sanoiksi: tanssianalyysin perusteita. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, Tanssin koulutusohjelma, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu ja Kai Lehikoinen Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42834/Kinesis_4.pdf

LECOQ, Jacques. toim. David Bradby 2006. Theatre of Movement and Gesture

OKSANEN, Natalia 2020. Opinnäytetyön prosessin oppimispäiväkirja

SUHONEN, AURORA 2020. Kuvat teoksesta

TYÖRYHMÄN TANSSIJAT 2020. Kirjallinen tehtävä ja palautteet

UNGODLY FRUIT 2005. Kappale. Sävellys Wax Tailor

LIITE 1: KÄSIOHJELMA

13.3.2020 klo 19

Well Played

Elinympäristömme vilisee erilaisia rooleja, etikettejä ja normeja, joita yhteiskunnan jäsenen oletetaan toteuttavan kyseenalaistamatta. Onkin olemassa tietynlainen normin muoto ja ihanneihmisen malli, johon olisi hyvä mahtua tullakseen hyväksytyksi. Tietynlainen kontrolloitu käytös on toivottavaa, ja muunlaista epäsovinnaisuutta katsotaan yleensä kieroon - samalla yksilön oma ääni on vaarassa hautautua normiin pyrkimisen alle.

Mutta keitä todella olemme roolivaatteidemme alla?

Koreografia: Natalia Oksanen & työryhmä

Tanssijat: Camilla Björklund, Mira Heiskanen, Kia Immonen, Vilma Kärkkäinen,
Natalia Oksanen

Musiikki: Silberfisch – Pole, 1011_11_ss1 – Grischa Lichtenberger,
003_0415_03_re_0112_re_0811_08_lv_1 – Grischa Lichtenberger, Viking –
Moondog, Ungodly Fruit – Wax Tailor

LIITE 2: PALAUTEKYSELY TANSSIJOILLE

Savonia AMK - Musiikki ja Tanssi
Opinnäytetyö – Well Played
Palautekysely tanssijoille
Natalia Oksanen

1. Millaisena koit teosprosessin ja työskentelytavat?
2. Tukivatko valitut työskentelymetodit mielestäsi teoksen rakentumista ja valittuja teemoja?
3. Millaista palautetta antaisit koreografian toiminnasta? (Esim. harjoitukset, suunnittelu, ohjaaminen, ilmapiiri, työskentelytahti yms.)
4. Jaa ajatuksiasi valmiista teoksesta ja pohdi myös työskentelyäsi tanssijana. (Esim. työryhmässä toimiminen, vastuun ottaminen, yleiset tuntemukset prosessin aikana.)
5. Mitä opit prosessin aikana? Jäitkö pohtimaan jotakin?
6. Vapaa sana. Kerro esimerkiksi missä onnistuttiin ja olisiko jokin voinut olla toisin?